

RIIGIKANTSELEI

SOTSIAALMINISTEERIUM

SISEMINISTEERIUM

Elanikkonnakaitse tegevuskava 2024–2027

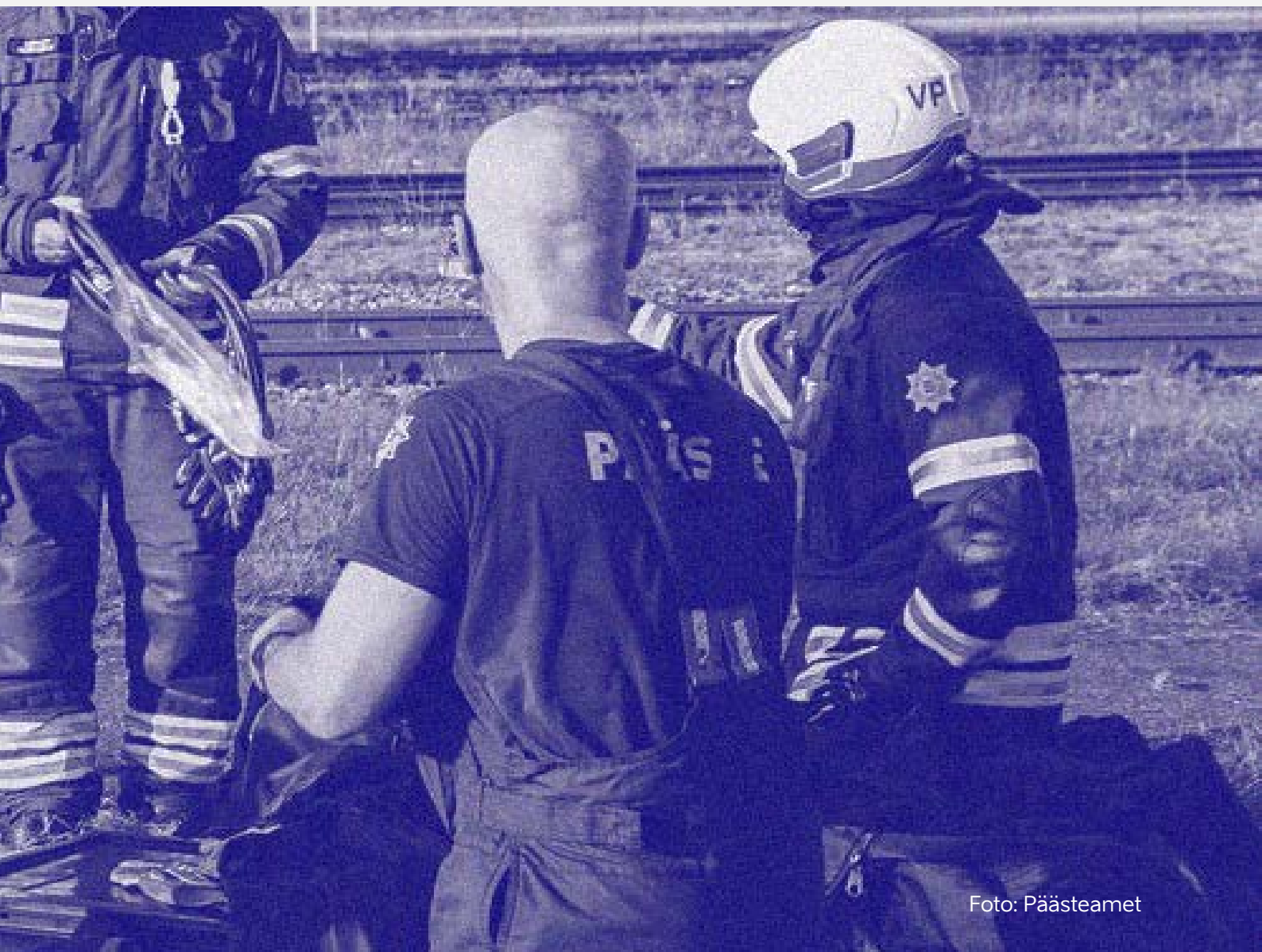

Foto: Päästeamet

Elanikkonnakaitse poliitika lähtekohad sõnastati esmakordselt 2018. aasta kontseptsioonis. Selle koostamise raames töötati ka välja erinevate asutuste elanikkonnakaitsealaste ülesannete jaotus ning seoti need konkreetsete tegevustega. Kokku sisaldas kontseptsioon 40 tegevust ja 35 soovitus. Praeguseks ei ole valdkonna areng toimunud tol ajal planeeritud tempos, sest kavandatud tegevuste elluviimine ei olnud eelarvega kaetud ja eeldas positiivseid rahastusotsuseid, mida ei tulnud. Seetõttu lisati ka 2023. aastal kinnitatud Eesti julgeolekupoliitika alustesse põhimõte, et elanikkonnakaitse kui valdkond peab saama püsirahastuse .

Praeguses julgeolekuolukorras on elanikkonnakaitse arendamine jälle aktuaalseks muutunud ja seetõttu lähtudes 2018. aastal koostatud kontseptsioonist on koostamisel elanikkonnakaitse poliitikat reguleeriv uus raamdokument — elanikkonnakaitse 2.0. Raamdokument kirjeldab elanikkonnakaitse üldisi põhimõtteid, annab lühikese ülevaate elanikkonnakaitse meetmete sisust ja hetkeolukorrast ning pakub välja soovitud sihttasemed 2034. aastaks.

Käesoleva elanikkonnakaitse tegevuskava 2024—2027 (edaspidi tegevuskava) eesmärk ongi anda ülevaade, kuidas ja milliste tegevuste abil liigutakse soovitud 10 aasta sihttasemete saavutamise poole järgmise 4 aasta jooksul (2024—2027).

1. Tegevuskava põhimõtted

Tegevuskava annab valdkondade kaupa tervikliku ülevaate erinevate asutuste poolt järgneva 4 aasta jooksul ellu viidavatest olulisematest eelarvega kaetud (sh eraldi rahastust mittevajavad tegevused) elanikkonnakaitse arendustest ning kirjeldab nende tegevuste käigus saavutatavaid sihttasemeid.

Elanikkonnakaitse meetmete arendamiseks eraldati esmakordselt sihtotstarbeliselt raha riigi 2022. aasta lisaeelarve seadusega ning 2023. aasta riigieelarve seadusega. 2024. aasta riigieelarve koostamise protsessis otsustas Vabariigi Valitsus rahastada valdkonda aastatel 2024–2027 vastavalt 2023. aastal koostatud laiapindse riigikaitse investeeringute kavale. Tegevuskava koostamisel on arvesse võetud kõiki valdkonna arendamissuunatude eelarvelisi vahendeid (sh asutuste enda võimalused, välisvahendid jms). Eelarve täpne jaotus on lahti kirjeldatud tegevuskava lisas.

Tegevuskavas kirjeldatud arendustegevusi planeeritakse seirata regulaarselt üks kord aastas, mis võimaldab hinnata, kas ja kuidas on erinevate elanikkonnakaitse tegevuste kaupaseatudeesmärkidepooleliigutud ning vajadusekorral tehavaldkonnasteadlikumaid edasisi rahastusotsuseid. Tegevuskava seire eest vastutab Siseministeerium.

Tegevuskavas kirjeldatud valdkondade jaotusel lähtutakse Eesti julgeolekupoliitika alustes kasutatud elanikkonnakaitse definitsioonist¹, kuid teatud teemad on parema selguse nimel nende valdkondade seest eraldi esile tõstetud. Tegevuskavas jaotuvad valdkonnad järgmiselt:

päästetöö;	ohuteavitus ja kriisikommunikatsioon;
demineerimistöö;	juhtimine ja koordineerimine;
ulatuslik evakuatsioon;	vältimatu abi ja katastroofimeditsiin;
varjumine;	vältimatu sotsiaalabi;
elanike kriisivalmidus;	vaimse tervise ja psühhosotsiaalse abi pakkumine kriisi ajal.
KOVide kriisivalmidus;	

¹ „Elanikkonnakaitse kriisiajal tähendab riigi ja ühiskonna valmisolekut ohuteavituseks, päästetöödeks, evakuatsiooniks, varjumiseks, esmaabiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks, psühhosotsiaalseks kriisiabiks ning muuks elanikele hädavajalikuks abiks.“

2. Tegevuskava prioriteedid ja sihttasemed

Elanikkonnakaitse 2.0 raamdokumendis kirjeldatud 2034. aasta sihttasemetega saavutamise eeldab valdkondade püsirahastust ning kokkulepitud meetmete järjepidevat arendamist. Kuna kogu elanikkonnakaitse püsirahastuse tervikvajadus on suurem kui asutuste reaalsed rahalised võimalused, siis tegevuskava koostamisel on arvestatud olemasoleva eelarvega ning sellest lähtudes on kokku lepitud järgneva 4 aasta jooksul esmajärjekorras arendatavad valdkonnad. Valdkondade hetkeseisu ja nende arendamise sihttasemed on kirjeldatud tabelis 1.

Prioriteetsete valdkondade määramisel on arvestatud elanikkonnakaitse kontseptsiooni põhimõtetega, ohustsenaariumidega, olemasolevate eelarveliste vahendite mahuga ning Ukraina ja Venemaa Föderatsiooni sõja õpituvastustega. Valdkonnad, mille arendamist peetakse järgneva 4 aasta jooksul elanikkonnakaitse vaates kõige prioriteetsemateks, on järgmised:

1. elanike kriisiteadlikkuse ja iseseisva valmisoleku suurendamine;
2. kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialase võime suurendamine;
3. elanike kiire ja tervikliku ohuteavituse lahenduse väljaarendamine;
4. elanikkonnakaitse ülesandeid täitvate asutuste toimepidevuse suurendamine.

Kuna kokku lepitud sihttasemeteni jõudmise kiirus sõltub valitud prioriteetidest ning tehtavatest investeeringutest, siis joonis 1 iseloomustab olemasolevate eelarvevahendite jaotust tegevuskava valdkondade vahel.

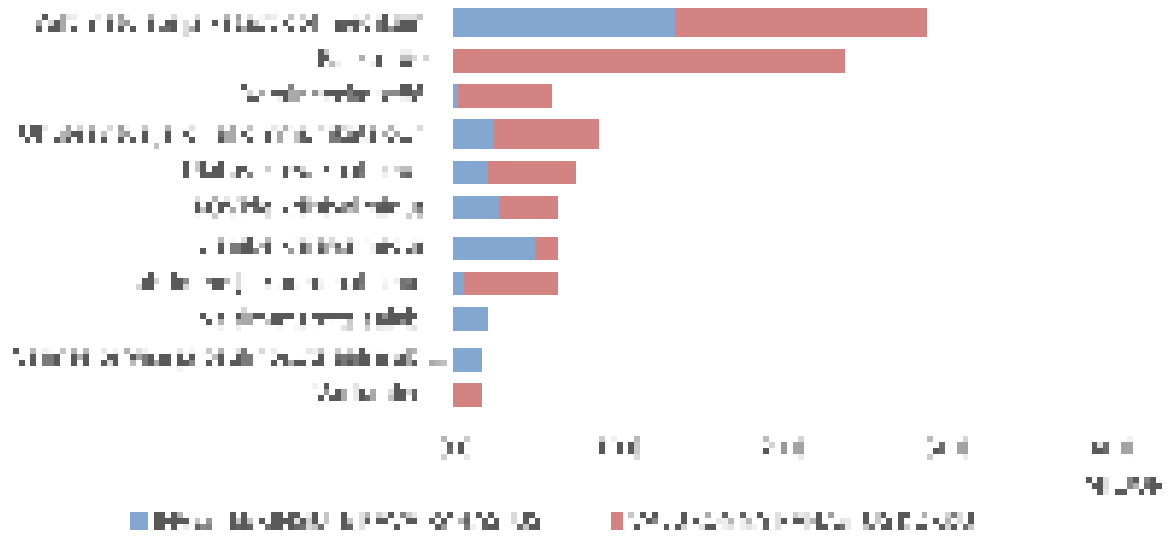
Lisa — Elanikkonnakaitse tegevuskava tegevused

TEGEVUS	HETKESEIS	SIHTTASE 2024–2027	2034 SIHTTASE
 Ohuteavitus ja kriisi-kommunikatsioon	Puudub ühtne ohuteavitus-süsteem. Loodud on ohualapõhine teavitussüsteem (SMS), Naiskodukaitse mobiilirakendus käitumisjuhustega. Loomisel on sireenivõrgustik.	Ohuteavitus toimib terviklikult, st keskselt hallatav (SitRep) ja vastavalt olukorrale erinevaid kanaleid võimaldav kiire ohuteavituse süsteem toimib. Süsteemi kaudu saab saata ohuteavitusi SMS-na ja Galileo satelliitsüsteemi vahendusel ohualas viibivatele telefonidele, ERR kanalitesse, sireenidesse, mobiilirakendustesse.	Ohuteavitus on tehnoloogiliselt pidevalt ajakohastatud, toimib terviklikult, st keskselt hallatav (SitRep) ja vastavalt olukorrale erinevaid kanaleid võimaldav kiire ohuteavituse süsteem toimib. Süsteemi kaudu saab saata ohuteavitusi SMS-na ja Galileo satelliitsüsteemi vahendusel ohualas viibivatele telefonidele, ERR kanalitesse, sireenidesse, mobiilirakendustesse, avalikele ekraanidele, digiraadiotesse, 5G meediaedastusena.
 Päästetöö	Kuni 2022. aastani valmistus Pää toimimiseks riigikaitse kriisis ilma lisarahastusega. St ei olnud võimalust hankida sell-eks piisaval hulgal vajalikke var- usid, suurendada päästevõr- gustiku ja partnerasutuste teadlikkust ega olda valmis tagama Pää toimepidevust riigikaitse olukordades.	Päästevõrgustik on valmis riigikaitse olukordades tegutsemiseks, Pää on toimepidev ja autonoomne ning regioonide keskused toimivad kriisides (ka sõjas) iseseisvalt kuni 14 päeva.	Päästevõrgustik on valmis riigikaitse olukordades tegutsemiseks, Pää on toimepidev ja autonoomne ning regioonide keskused toimivad kriisides (ka sõjas) iseseisvalt kuni 30 päeva.
 Demineerimistöö	Demineerijad suudavad teha lõhkematerjale kahjutuks ja käidelda ohtlikke aineid 4 regioonis rahuaegsetes tingimustes. Lõhkamiskohti praegu 1. CBRN valve ei ole tagatud pidevalt.	Riigikaitse kriisis on tagatud demineerijate võime lõhkematerjale kahjutuks teha ja ohtlik- ke aineid käidelda 4 re- gioonis. Lõhkamiskohti on rajatud 5 ja abidem- ineerijaid kaasatud 80. Loodud on pidev CBRN valve.	Riigikaitse kriisis on tagatud demineerijate võime lõhkematerjale kahjutuks teha ja ohtlikke aineid käidelda 4 regioonis. 5 lõhkamiskohta on uuen- datud. Võime on pidevalt ajakohastatud.
 Ulatuslik evakuatsioon	Pää koostöös omavalitsustega on välja selgitanud evakuatsioonikohad 3,5%- le elanikkonnast. PÄA-I on magamisvarustus soetatud 1%-le elanikkonnast, KOVIDel on kokku olemas magamisvarustus hinnanguliselt 1%-le elanikkonnast.	Loodud on võime 5% elanikkonna evakueerimiseks ja majutamiseks kuni 7 päeva, sh kogunemispunktide ja evakuatsioonikohtade kasutusele võtmiseks tehnilise valmiduse võime loomine (nt registreerimissüsteem), evakuatsioonikohad 5%-le elanikkonnast, väljaõpe pääste- võrgustikule, sh vabatahtlikele ja koostööpartneritele (KL, PPA, KOVID jt)	Valmisolek 10% Eesti inimeste evakueerimiseks (sh haavatavad sihtrühmad) ja majutamiseks kuni 7 päeva.

 Varjumine	Märgistatud on 170 avalikku varjumiskohta ca 10% elanikele. Varjumise teemat ei ole koolitustel ja õppustel käsitletud, mistõttu elanike teadlikkus on väike.	1) 15% elanikele on avalikud varjumiskohad; 2) 40% elanikest teab, kuhu ja kuidas varjuda; 3) 15% kortermajadel, büroo- ja ärihoonetel on olemas lahendused varjumiseks ja loodud juhendmaterjal, kuidas ja kuhu hoones varjuda. Ei ole ehituslikud tegevused, vaid ruumid on korrastatud ja varjumine läbi mõeldud. Hooneid hinnanguliselt 60 000, sh 40 000 korterelamut. Kortermajades elab hinnanguliselt 700 000 inimest. Varjumise lahendamise eelduseks on sellekohane nõue seaduses.	1) 20% elanikele on avalikud varjumiskohad; 2) 75% elanikest teab, kuhu ja kuidas ohu korral varjuda; 3) 50% kortermajadel, büroo- ja ärihoonetel on olemas lahendused varjumiseks ja loodud juhendmaterjal, kuidas ja kuhu hoones varjuda.
 Vältimatu abi ja katastroofi-mediitsin	Militaarmeditsiin tugineb tsiviilmeditsiini süsteemile. Tervise Arengu Instituudi 2021. a andmetel on Eestis 25 165 tervishoiutöötajat. Kaitseväge SA struktuuri vajadusteks on planeeritud 100 arsti ja 200 õe ametikohta, seejuures peetakse reservväelastest tervishoiutöötajate ja parameedikute mehitatavate ametikohtade üle arvestust mobilisatsiooniregistris. Massiliste kannatanutega hädaolukordade lahendamiseks on vaja edendada tsiviil- ja militaarmeditsiini koostööd ning omada olukorra lahendamiseks paremaid tervishoiu varusid.	Tervishoiu on säilinud võime kriisidele reageerida ning tervishoiu tegevusvarud on suurendatud ja geograafiliselt hajutatud.	On loodud adekvaatne tervishoiualaste kriiside juhtimise võime ning teenuseosutajad on toimepidevad. Täpsemad eesmärgid ja vajalikud tegevused on kirjeldatud ja prioriseeritud katastroofimediitsini plaanis (nt olemas on piisavad tervishoiusüsteemi varud massiliste kannatanutega kriisilukordade lahendamiseks, võime haiglapatsientide riigisiseseks ja rahvusvaheliseks evakueerimiseks, tagatud on tervishoiusektori töö, sh juhtimise toimepidevus jne).
 Vältimatu sotsiaalabi	Vältimatu sotsiaalabi korraldamine on praegu üks KOV sotsiaalteenustest. 2023. aasta uuring (osales 55% KOVidest) näitas, et enamikus KOVides puudub praegu võime ulatusliku kriisi korral suurele hulgale abivajajatele vältimatut sotsiaalabi korraldada ning võimearenduseks oodatakse riigi tuge.	Sotsiaalkindlustus-ametil (edaspidi SKA) on säilinud võime kriisidele reageerida, kriisi ajal KOVe nõustada vältimatu sotsiaalabi pakkumisel ja koostada riiklike võtmeteenuste toimepidevuse plaanid. Täpsemad sihttasemed selguvad ulatusliku vältimatu sotsiaalabi tegevusplaani koostamise käigus 2024. aasta juuniks.	Riiklikud sotsiaalteenused on toimepidevuse plaanidega kaetud ning SKA-l on võime kriisidele reageerida ja kriisi ajal KOVe nõustada vältimatu sotsiaalabi pakkumisel. Täpsemad sihttasemed selguvad ulatusliku vältimatu sotsiaalabi tegevusplaani koostamise käigus 2024. aasta juuniks.

 Vaimse tervise ja psühhosotsiaalse abi pakkumine kriisi ajal	2023. aastal alustati ettevalmistusi teenuse tagamiseks suuremahulistes kriisides ja riigikaitse ülesandena. Praegu on SKA-l pidev võime teenuse pakkumiseks 7 graafiku alusel töötava kriisipsiatsisti kaudu.	Välja on töötatud vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumise süsteem. Täpsemad sihttasemed selguvad <i>Mental Health and Psychosocial Support</i> ehk MHPSS tegevusplaani koostamise käigus 2024. aasta lõpuks.	Loodud on vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe pakkumise võime suuremahulistes kriisides ning operatiivreageerijad on saanud vaimse tervise alase koolituse. Täpsemad sihttasemed selguvad <i>Mental Health and Psychosocial Support</i> ehk MHPSS tegevusplaani koostamise käigus 2024. aasta lõpuks.
 Elanike kriisivalmidus	15% inimestest on kriisideks täielikult valmistanud ning inimeste valmisolek hädaolukorras teisi abistada, oma varusid jagada ning lähipiirkonna inimestega koostööd teha on aasta-aastalt vähenenud.	Elanike teavitamise, nõustamise, koolitamise kaudu puudutada 40% elanikkonnast, mille tulemusena 25% elanikest on kriisideks valmis (muutunud hoiakud, teadmised ja käitumine).	Teavitamise, nõustamise ja koolitamisega on jõutud 70% inimesteni. 40% inimestest on kriisideks valmis, neil on valmisolek vähemalt 7 päeva iseseisvalt toime tulla.
 KOVide kriisivalmidus	KOVide keskmine valmisoleku tase skaalal 0–9 on 6, ent viimaste aastate kriisid on näidanud, et kriiside juhtimises on olulisi puudujääke ja rollisegadust. Seejuures 10% KOVe on alla baastaseme, edasijõudnu tasemel on 81%, sh 9% on eeskujulikul tasemel.	Kõik KOVid on saavutanud baastaseme, edasijõudnu tasemel on 89% KOVe ja sh 25% eeskujulikul tasemel (KOV indeksi alusel).	KOV kriisiindeksi alusel on kõik KOVid edasijõudnud (indeks 4–6), kellest vähemalt 50% on eeskujulikud (indeks 7+).
 Juhtimine ja koordinatsioon	PäA on valmis juhtima ja koordineerima oma vastutusel olevaid hädaolukordi rahuaegsetes tingimustes. Kuni 2022. aastani ei valmistunud PäA tegutsemiseks riigikaitse kriisis.	Riigis on valmisolek kriisis samal ajal juhtida ja koordineerida kõikide elanikkonnakaitse valdkondade tegevusliine. 2024. aasta juuniks töötatakse välja elanikkonnakaitse tegevusliini juhtimis- ja koordinatsioonimudel ja lepatakse kokku juhtasutus.	Riigis on valmisolek kriisis samal ajal juhtida ja koordineerida kõikide elanikkonnakaitse valdkondade tegevusliine. Elanikkonnakaitsega tegelevad juhtimiskeskonnad vastavad sõjaaja vajadustele – olemas on varjumisvõimalused, varuasukohad jms.

EELARVE JAOTUS ELANIKKONNAKAITSE
ARENDAMISEKS AASTATEL 2024–2027

Joonis 1. Elanikkonnakaitse rahastuse osakaal aastatel 2024–2027

